

La Guerra dels Segadors a Lloret

Carles Macià i Aldrich

Quan el rei de França Lluís XIII va declarar la guerra al monarca espanyol Felip IV en el marc de la Guerra dels Trenta Anys –conflicte que va començar l’any 1618 i que va enfrontar diferents estats europeus en relació a la Contrareforma proposada per l’Església Catòlica davant la Reforma protestant- el territori del Principat de Catalunya es va convertir en un dels escenaris de la contesa.

Dins de les línies mestres de la política del comte-duc d’Olivares, primer ministre i valido de Felip IV hi havia l’intent d’uniformitzar i castellanitzar els diferents regnes de la Monarquia Hispànica, amb sistemes legals i institucionals diversos, la qual cosa implicava obligar catalans i portuguesos a pagar els mateixos impostos i ser governats per les lleis de Castella, idea que va exposar el 25 de desembre de 1624 en el Gran Memorial, un escrit secret destinat al monarca, on li exposava els remeis o actuacions que calia portar a terme per aconseguir el seu objectiu.

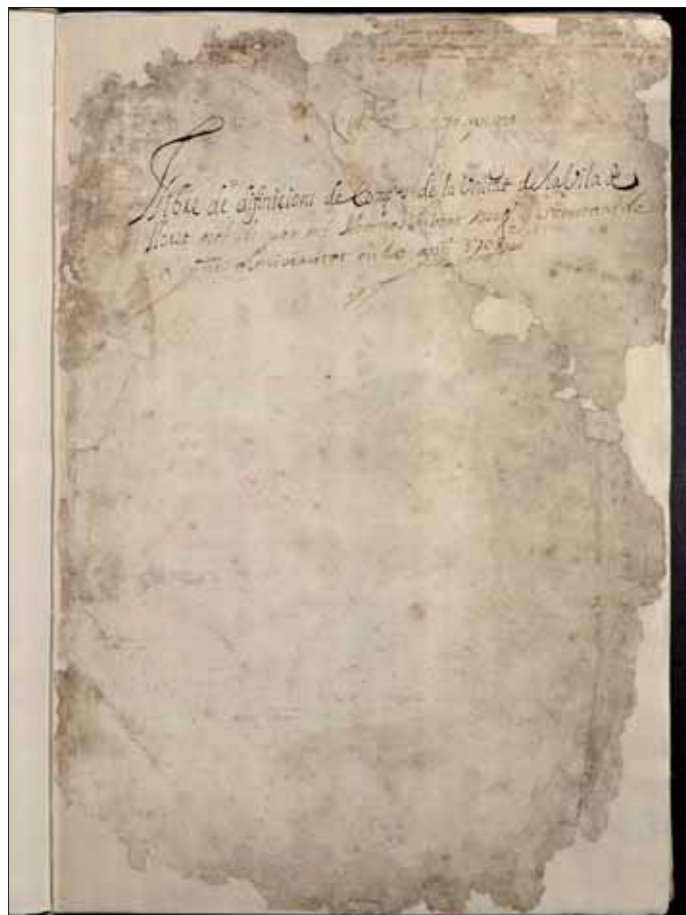
En 1626 va proposar la Unió d’Armes, que obligava els regnes hispans no castellans a contribuir igual que ho feia Castella, en recursos humans i monetaris, per sufragar les enormes despeses de la posada en escena de la seva ambiciosa política expansionista a Europa. Aquesta pretensió va fracassar perquè anava en contra de les constitucions i lleis catalanes, i va provocar la crisi de 1640, que acabaria amb la separació del regne de Portugal, independència que no es va poder materialitzar al Principat de Catalunya. En el seu manifest Olivares proposava a Felip IV la seva idea resumida en el següent paràgraf:

*“Tenga Vuestra Majestad por el negocio más importante de su monarquía, el hacerse Rey de España: quiero decir, Señor, que no se contente Vuestra Majestad con ser Rey de Portugal, de Aragón, de Valencia, Conde de Barcelona, sino que trabaje y piense, con consejo mudado y secreto reducir estos Reinos de que se compone España al estilo y las leyes de Castilla sin ninguna diferencia”*¹.

Entre els camins que el favorit reial assenyalava al monarca per assolir l’objectiu d’uniformitzar i castellanitzar el país, hi havia el de negociar els canvis des d’una posició de força, aprofitant la presència de les tropes a l’indret i, en el moment apropiat,

“haciendo que se ocasione algún tumulto popular grande y con este pretexto meter la gente y en ocasión de sosiego general y prevención de adelante, como nueva conquista asentar y disponer las leyes en conformidad de las de Castilla”.

Catalunya havia estat aliena al conflicte bèl·lic que es desenvolupava al continent europeu, però quan el juny

Portada del *Llibre de definicions de comptes de la universitat o Comú de la Vila de Lloret*. 1572 – 1788..

Procedència: SAMLM - Fons Ajuntament de Lloret de Mar.
CID: 100.001.0530_087.009.001.

de 1639 l’exèrcit de Lluís XIII de França va assetjar i va aconseguir retre la fortalesa de Salses, al Rosselló, el Comte-Duc d’Olivares va trobar en aquest fet la manera d’implicar els catalans en la lluita i tot i que el castell va ser recuperat al cap de pocs mesos, al gener de 1640, amb l’excusa d’hipotètics nous atacs francesos, ordenà que l’exèrcit que tornava del Rosselló romangués en territori català.

El pretext que necessitava per dur a terme una demostració de força i posar en pràctica les seves idees el va proporcionar l’oposició mostrada per la població catalana a la permanència en el territori dels terços de l’exèrcit castellà, així com la pretensió del monarca que els soldats, més de 10.000, fossin allotjats en habitatges particulars dins de les poblacions.

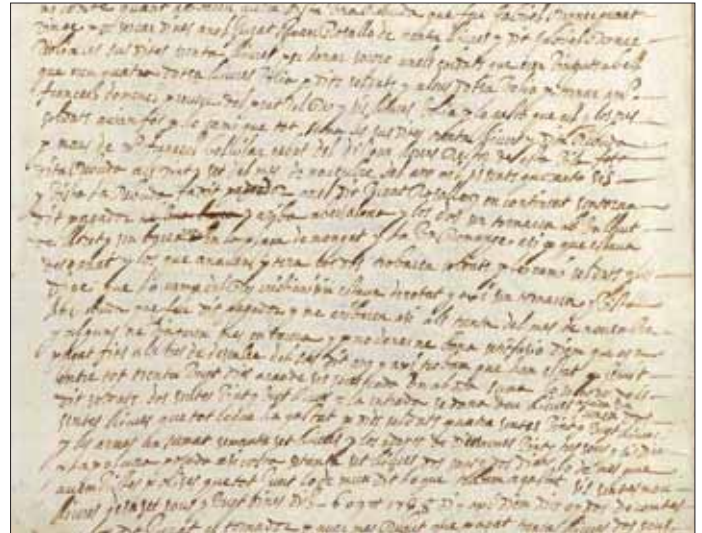
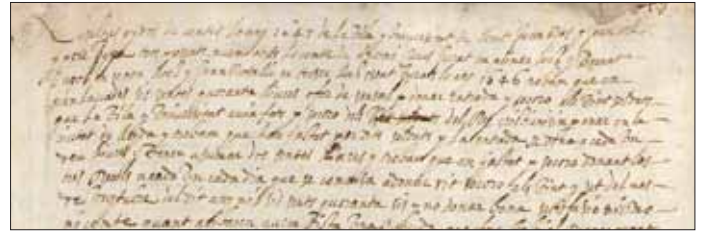
Davant dels abusos i saquejos comesos en cases i camps per la tropa, que actuava la majoria dels casos com un exèrcit d’ocupació, molts pobles es van negar a complir les ordres, entre els quals Riudarenes que, com a represàlia, el 3 de maig de 1640, va ser incendiat per les tropes castellanes. Igual sort va córrer deu dies més tard, el 14 d’aquest mes, Santa Coloma de Farners, els habitants de la qual també es van oposar a haver d’allotjar a casa seva el terç comandat per Leonardo de Moles, mantenint els vilatans tancades les portes de la població.

Els esdeveniments es van precipitar després dels fets que es van esdevenir a Barcelona a conseqüència de la in-

¹ Tots els subratllats són de l’autor.

Fragment de la pàgina 44v del *Llibre de definicions de comptes de la universitat o Comú de la Vila de Lloret*. 1572 – 1788.
 Procedència: SAMLM - Fons Ajuntament de Lloret de Mar.
 CID: 100.001.0530_087.009.001.

Fragment de la pàgina 49v del *Llibre de definicions de comptes de la universitat o Comú de la Vila de Lloret*. 1572 – 1788.
 Procedència: SAMLM - Fons Ajuntament de Lloret de Mar.
 CID: 100.001.0530_087.009.001.

surrecció començada dies més tard, el 7 de juny, amb el famós Corpus de Sang, acció que va ser l'inici de la Revolta dels Segadors.

Coneixent els excessos comesos en pobles veïns i tenint en compte que en la propera vila de Blanes s'havien refugiat els terços castellans i que els insurrectes pretenien assaltar la població, els lloretencs van haver de viure moments d'incertesa i por, tenint en compte, a més, que els jurats de Girona, a l'agost van remetre una carta a diferents pobles de la rodalia, inclòs Lloret, avisant a les autoritats locals de possibles perills, recomanant als seus habitants que tinguessin vigilats els animals dels masos i controlats els aliments per no donar facilitats a l'invasor.

Pensant en haver de defensar la vila, la Universitat de Lloret (antic òrgan rector de la població, precedent de l'actual Ajuntament), representada pels jurats de l'any, Joan Fradera, Pere Curús i Bernat Pujol, el 30 de novembre de 1640 va vendre a Eloi Campderà, sastre, i Jacint Vernet, bracer, obrers i administradors de l'obra de l'Hospital de Pobres de la vila, un censal mort de 40 sous de pensió anual pel preu de 40 lliures barceloneses, import que es destinaria “per fortificacio de la torre o fortalesa y altres fortesas de dita vila y per comprar municions y provisions de guerra per la defensa de dites fortesas y vila”.

Els dirigents, tot veient la situació de violència creada pels terços en altres pobles i tement que a Lloret passés el mateix, van accedir a allotjar tropes de l'exèrcit castellà, tal com es desprèn dels pagaments anotats al Llibre de Comptes de la Universitat de Lloret a compte de les despeses ocasionades per l'estada dels soldats a la vila.

El 23 de setembre de 1640 els oïdors de comptes de la Universitat lloretenca, Bernat Conill i Sebastià Coll, al costat de Joan Maig com a adjunt, van acceptar el resum dels pagaments presentats pels jurats provocats per l'allotjament de la tropa:

“del que aveu atministrat dels soldats que an estats alojats del qual tersio era mestra de Camp don Jeroni Tota Villa y axí trobam a fernos entrats [...] ab diners y aver pres a fora de sensal sinch sentas trenta tres lliures, set sous, y un diner [...] y aven pagat per tots los socorros tant de dit mestra de Camp com capitans sivades llevas palles y

gastos se an sofrerits de ditas traure dits soldats sis sentas noranta quatra lliures tres sous y quatra de manera que trobam que aven mes gastat que cobrat sent xaxanta lliures setza sous y tres [...] las quals vos consichnam a vos dit Fradera a cobrar sobra dels amolamens de dita Universitat”.

Per anotacions posteriors en el mateix llibre de comptes sabem que Lloret, a més d'acollir soldats, va participar de manera activa en la contesa. Així en el balanç anual de la tresoreria presentat el 7 d'abril de l'any següent, 1641, Miquel Maig, Pere Pla i Pau Conill, com oïdors de comptes, van acceptar i van donar la seva conformitat a una nova liquidació a compte del conflicte, presentada pels jurats de l'any anterior, Joan Fradera, Bernat Pujol i Pere Curús, liquidació en la qual podem llegir:

“juntament ab Ramon Gibernau lo qual estava elegit per capità dels soldats que aniran al socors del somatent del Principat per anar a Martorell y axí trobam que del tall² se féu per dits soldats. Vos an entrat de contans quatra sentas noranta lliuras y deu sous [...] de los quals entra lo socors que dit Fradera a pagat y dit Gibernau als dits soldats y lo salari que per ell se li avia asenyalat aven gastat cuatra sentas vuytanta y dos lliures y vuit sous”.

Aquesta és la prova documental que confirma la participació directa de Lloret en la contesa. Al marge de les despeses anteriors per l'allotjament i manutenció de soldats, trobem també que es van destinar set lliures per a l'adquisició de dos quintars de pólvora i un quintar de bales. Una altra vegada els mateixos Miquel Maig, Pere Pla i

² El tall o talla era un impost extraordinari a pagar per una ciutat o vila, a petició del monarca.

Pau Conill, actuant com oïdors de comptes, van aprovar una altra rendició de comptes el 7 d'octubre de 1641:

“los comtes de las talas que son fetas per los soldats tant per las llevas de Ostalric com per los soldats que taniam a la gerra las quals prenan suma de dos sentas sinconta nou lliures tres sous y sis diners de la qual candidat trobam que vosaltres Bartomeu Garriga y Sabastia Coll y Bartomeu Flaquer tots jurats ne aven gastades per los socoros de dits soldats y altres gastos que se son ofarits la cantitat de dosentas coranta una lliures dos sous y uit diners”.

Les despeses ocasionades per la guerra van continuar i així Joan Gibernau, Jaume Bandrich i Bernat Pujol, els oïdors de comptes de 1642, van aprovar pagaments per un total de *“tres sentas Noranta i cotra lliures i sis sous corresponents als soldats de Blanes, els dos del sometent general i del batalló”*, juntament amb una despesa de 12 lliures per a l'adquisició d'arcabussos.

Els oïdors de comptes de 1643, Marc Ros, Pere Pla i Narcís Andreu, van validar nous pagaments per al manteniment del batalló per *“dosentas i quinsa lliuras, 1 sou y 2 diners”*, import sufragat pel cobrament d'una talla per un import de *“doscentas y vint y duas lliuras y dos sous”*.

Els costos que va suportar la Universitat de Lloret per compte del batalló, *“la civada per los soldats, pensions de censals, dietes y altres gastos”*, van continuar i els oïdors de comptes de 1644, Joan Maig, Joan Passapera i Sebastià Coll van aprovar les noves despeses, que van ascendir a un total de *“sis centes setanta lliures quatre sous y sinc diners”*.

Pere Sorís, Jaume Llorens i Bartomeu Comas, oïdors de comptes de l'any 1645 també van haver d'aprovar la partida a compte del batalló presentada pels jurats Pere Alomar, Pere Pla i Narcís Andreu, que en aquest exercici va ascendir a *“dos centas sesanta y sis lliures, quatre sous y deu diners”*.

Els jurats de l'any anterior, el 1646, Antoni Curús, Bernat Pujol i Joan Roselló, van presentar als oïdors de comptes de 1647 l'última liquidació trobada a compte de la participació en la guerra:

“trobam que an entradas sis sentes quoranta lliures a for de sensal per donar entrada y socorro als vint soldats que la vila y Universitat auria fet per socorro del Rey cristianisim³ per anar en la ciutat de Lleyda y trobam que han gastat per dits soldats per la entrada se dona a cada un deu lliures que venen a sumar dos sentes lliures y trobant que an gastat per socorro donant los tres reals a cada un cada dia que se comensa a donar dit socorro als vint y set del mes de vuytubre de dit any mil sis sentes quoranta sis”.

Els jurats de l'any anterior, el 1646, Antoni Curús, Bernat Pujol i Joan Roselló, van presentar als oïdors de comptes de 1647 l'última liquidació trobada a compte de la participació en la guerra:

“Gabriel Reyner volia les sus dites trenta lliures per donar socoro an els soldats que eran vinguts ab ell que eren quatre, dotze lliures volia per dits soldats y altre dotze volia per tornar amb Francesc Domenech prevere del Prat del Guy y sis lliures volia per lo gasto que ell y los tres soldats avian fet per lo camí que tot suma les sus dites trenta lliures [...] y vista la rebuda fa dit pagador an el dit jurat Roselló y en continente sen torna dit pagador y arriba a Bersalona y los dos sen tornaren ab un llaut de Lloret y sen barcaren en la plaga de Montgat [...] y los que anaven per terra los dos trobaren soldats per los cams soldats que los dige que lo camp del Rey cristianisimista va derotat y axis sen tornaren”.

“y axi trobam que han estat per servit entre tot trenta vuyt dies a rao de sis sous cada un al dia suma lo socoro dels dits soldats dos sentes vint vuyt lliures y la entrada se dona deu lliures a cada un suma dos sentes lliures que tot lo que ha gastat per dits soldats quatra sentes vint y vuyt lliures y les armes an sumat sexanta set lliures per les adopts de dites armes vint y tres sous y sis diners y la polvora posada asi costa setanta set lliures dos sous y dos diners”.

En total es pot estimar que els perjudicis econòmics directes extraordinaris causats per la guerra a la Universitat de Lloret van ascendir com a mínim a més de 3500 lliures barceloneses, una autèntica fortuna per a l'època, quan el pressupost de les necessitats econòmiques de la població havien de rondar les 1000 lliures anuals.

La Guerra dels Trenta Anys, va finalitzar amb la signatura de la pau de Westfàlia l'any 1648, però la guerra que sostenia França amb el monarca espanyol va continuar durant 11 anys més, fins el 1659, any de la signatura entre Espanya i França del Tractat dels Pirineus, acord nefast per als interessos catalans, pel fet que suposà la pèrdua per part de Catalunya de les comarques del Rosselló, el Conflent, el Vallespir i una part de la Cerdanya, annexionades per França.

Bibliografia i fonts documentals:

ELLIOTT, John H. La rebelión de los catalanes: un estudio sobre la decadencia de España (1598-1640). Siglo Veintiuno Editores. Madrid. 1982

SAMLM – Fons Ajuntament de Lloret de Mar. Subfons Universitat o Comú de Lloret. Llibre de definicions de comptes de la universitat o Comú de la Vila de Lloret. 1572 – 1788. CID: 100.001.0530._087.009.001. P 44V, 44R, 46V, 46R, 47R, 48R, 49V.

SAMLM – Fons Ajuntament de Lloret de Mar. Subfons Universitat o Comú de Lloret. Censal mort. Joan Fradera i Pere Curús, juntament amb Bernat Pujol, jurats, síndics i procuradors de la universitat dels homes de Lloret, per tal d'obtenir diners per la fortificació de la vila i adquirir municció per la seva defensa, venen a Eloi Campderà i Jacint Vernet, obrers i administradors de l'Obra de l'Hospital de Pobres de dita vila, un censal mort de 40 sous de pensió anual per un preu de 40 lliures barceloneses. 1640. CID: 100.001.0810._091.069.001. ■

³ Es refereix al rei de França, el qual rebia la dignitat de “Rei Cristianisim”.